

ساختار زبان ترکی

از دیدگاه رده شناسی

دکتر حسین خوش بامان

سر شناسه	: خوش باطن، حسین، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: ساختار زبان ترکی از دیدگاه رده‌شناسی / حسین خوش باطن.
مشخصات نشر	: تبریز: اختر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۸۵۸-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیا	
یادداشت	: فارسی - ترکی.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۴۶ - ۳۵۱.
موضوع	: زبان ترکی آذربایجانی - دستور
موضوع	: زبان ترکی آذربایجانی - نحو
شناسه افزوده	: محمدزاده صدیق، حسین، ۱۳۲۴ - مقدمه نویسنده
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ م ۸۶ خ/ PL۳۱۲
رده بندی دیویی	: ۴۹۴/۳۶۱۵۱
شماره کتابشناسی	: ۳۹۰۰۳-۸۸ م.

نشر

ساختار زبان ترکی از دیدگاه رده‌شناسی

دکتر حسین خوش باطن

ناشر: نشر اختر

چاپ اول ۱۳۹۵ / ۲۹۲ صفحه / قطع رقی / ۱۰۰۰ ج

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۸۵۸-۹

مرکز فروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی، نشر اختر

تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳

حق چاپ برای مولف محفوظ است

E-mail: Hosseinkhoshbaten@yahoo.com

قیمت: ۱۸۵۰۰ تومان

محتوای مطالب

فهرست نشانه‌ها و علائم

۲۱

پیش‌گفتار

۲۵

کلید واژه‌ها

۳۰

۱- فصل اول: مبانی نظری

۳۳

۱.۱- شباهتها و تفاوت‌های زبانی

۳۴

۱.۲- رده‌شناسی زبان

۳۵

۱.۲.۱- لایه‌های زبان‌شناسی

۳۷

۱.۲.۱.۱- رده‌شناسی ساختاری

۳۷

۱.۲.۱.۱.۱- زبان‌های تحلیلی

۳۸

۱.۲.۱.۱.۲- زبان‌های پیوندی

۳۹

۱.۲.۱.۱.۴- زبان‌های ترکیبی

۳۹

۱.۲.۱.۱.۴- زبان‌های بساوندی

۴۰

- ۴۱ ۱.۲.۲-آرایش جمله
- ۴۲ ۱.۲.۲.۱-انواع طبقه بندیهای گریبنرگ
- ۴۲ ۱.۲.۲.۱.۱-زبانهای SOV (فاعل - مفعول - فعل)
- ۴۳ ۱.۲.۲.۱.۲-زبانهای SVO (فاعل - فعل - مفعول)
- ۴۳ ۱.۲.۲.۱.۳-زبانهای VSO (فعل - فاعل - مفعول)
- ۴۳ ۱.۲.۲.۱.۴-زبانهای VOS (فعل - مفعول - فاعل)
- ۴۳ ۱.۲.۲.۱.۵-زبانهای OVS (مفعول - فعل - فاعل)
- ۴۴ ۱.۲.۲.۱.۶-زبانهای OSV (مفعول - فاعل - فعل)
- ۴۴ ۱.۲.۲.۲-پارامترهای عمده آرایش جمله
- ۴۴ ۱.۲.۲.۲.۱-بند اصلی
- ۴۸ ۱.۲.۲.۲.۲-گروه اسری
- ۵۰ ۱.۲.۲.۳-پارامترهای فرعی ۱.۲.۳.۱-جمله
- ۵۰ ۱.۲.۲.۳.۱-ترتیب فعل (Aux)، نسبت به فعل اصلی
- ۵۱ ۱.۲.۲.۳.۲-آرایش ساخت تفضیلی
- ۵۱ ۱.۲.۲.۳.۳-آرایش پیشوندی / پسوندی
- ۵۲ ۱.۲.۲.۴-روابط بین پارامترهای آرایش جمله
- ۵۵ ۱.۲.۲.۵-برخی رده های زبانی
- ۵۵ ۱.۲.۲.۵.۱-زبانهای ضمیر افتان
- ۵۷ ۱.۲.۲.۵.۲-زبانهای مبتدا برجسته
- ۵۷ ۱.۲.۲.۵.۳-مشخصه های عمومی زبانهای برجسته
- ۵۸ ۱.۲.۳-جهانی های زبان
- ۵۹ ۱.۲.۳.۱-جهانی های آرایش جمله
- ۵۹ ۱.۲.۳.۲-انواع جهانی های گریبنرگ
- ۶۰ ۱.۲.۳.۳-جهانی های ساختوازی

۶۰. ۱. ۲. ۳. ۴-جهانی های غیر تلویحی
۶۰. ۱. ۲. ۳. ۵-جهانی های تلویحی
۶۱. ۱. ۲. ۳. ۶-جهانی های مطلق و گرایش های جهانی
۶۱. ۱. ۲. ۴-رده شناسی و زبان شناسی تاریخی
۶۱. ۱. ۲. ۴. ۱-جنبه های در زمانی در جهانی ها و رده شناسی
۶۵. ۲-مجموعه دوم: آرای و نظریه های محققان رده شناسی
۶۶. ۱. ۲-مطالعات رده شناختی محققان خارجی
۶۶. ۱. ۲. ۱. ۱-آ، لونگ
۶۷. ۱. ۲. ۲. ۱-فردریس، شلدن
۶۷. ۱. ۲. ۳. ۱-ویلمون، بولت
۶۸. ۱. ۲. ۴. ۱-گوست شلايخر
۶۹. ۱. ۲. ۵-فرانتس فینک
۷۰. ۱. ۲. ۶-ادوارد سایپر
۷۱. ۱. ۲. ۷-مطالعات جان بای بی
۷۳. ۱. ۲. ۸-جوزف هارولد گرینبرگ
۷۴. ۱. ۲. ۹-هنرم چامسکی
۷۷. ۱. ۲. ۱۰-جولیا اس. فالک
۷۷. ۱. ۲. ۱۱-برنارد کمری
۷۸. ۱. ۲. ۱۲-الکساندر اشتاینبرگز
۷۹. ۱. ۲. ۱۳-آلن بل
۸۲. ۱. ۱۴. ۲-کریستین له مان و ونمن
۸۳. ۱. ۲. ۱۵-جان هاو کینز
۸۵. ۱. ۲. ۱۶-ماتیو درایر
۸۶. ۱. ۲. ۱۷-جیمز مک کلاسی

۹۰	۲. ۱. ۱۸- آناسایرسکا
۹۰	۲. ۲- پیشینه محققان داخلی پیرامون زبان ترکی
۹۰	۲. ۲. ۱- بابک جراحی
۹۱	۲. ۲. ۲- محمود داودی بناب
۹۲	۲. ۲. ۳- یداله منصوری
۹۳	۲. ۲. ۴- تقی حاجیلو
۹۳	۲. ۲. ۵- سن احمدی گیوی
۹۴	۲. ۶- حمد علی فرزانه
۹۴	۲. ۲. ۷- سید بابی
۹۴	۲. ۲. ۸- حسین محمد راده مدیق
۹۴	۲. ۲. ۹- محمد تقی زه ایی
۹۵	۳- فصل سوم: پیشینه تاریخی و توصیفی زبان ترکی
۹۶	۳. ۱- مقدمه
۹۶	۳. ۲- سابقه تاریخی
۹۶	۳. ۲. ۱- منشاء زبان ترکی
۱۰۴	۳. ۲. ۲- مراحل تحول زبان ترکی
۱۰۶	۳. ۲. ۳- ویژگیهای عمومی گونه‌های ترکی
۱۰۶	۳. ۲. ۳. ۱- جنبه التصاقی یا پیوندی بودن
۱۰۷	۳. ۲. ۳. ۲- توالی پیوندها
۱۰۸	۳. ۲. ۳. ۳- هماهنگی اصوت
۱۰۸	۳. ۲. ۳. ۴- کوتاهی واکه‌ها
۱۰۹	۳. ۲. ۳. ۵- نبودن علامت جنس
۱۰۹	۳. ۲. ۳. ۶- تنوع و نظم افعال
۱۱۰	۳. ۲. ۳. ۷- سایر ویژگی‌های عمومی گونه‌های ترکی

- ۴- فصل چهارم: تحلیل داده‌ها
- ۱۱۳ ۴.۱- ویژگیهای رده شناختی زبان ترکی
- ۱۱۴ ۴.۱.۱- انواع جمله از دیدگاه مفهوم و چگونگی بیان
- ۱۱۶ ۴.۱.۱.۱- جمله خبری
- ۱۱۶ ۴.۱.۱.۲- جمله پرسشی
- ۱۱۷ ۴.۱.۱.۳- پرسشی به خبر
- ۱۱۷ ۴.۱.۱.۴- پرسشی به خبر خنثی
- ۱۱۸ ۴.۱.۱.۵- پرسشی به خبر هدایت شده
- ۱۱۸ ۴.۱.۱.۶- پرسشی متناوب
- ۱۱۹ ۴.۱.۱.۷- جمله پایانی
- ۱۱۹ ۴.۱.۱.۸- سازه‌های پرسشی پایانی
- ۱۲۱ ۴.۱.۱.۹- سازه‌های پرسشی پذیر بند پرو
- ۱۲۱ ۴.۱.۱.۱۰- سازه‌های پرسشی پذیر گره اسم
- ۱۲۴ ۴.۱.۱.۱۱- عناصر پرسشی پذیر گروه حرف اضافه
- ۱۲۵ ۴.۱.۱.۱۲- عناصر پرسشی پذیر ساختهای همپا
- ۱۲۶ ۴.۱.۱.۱۳- انواع پاسخ
- ۱۲۶ ۴.۱.۱.۱۴- پاسخ به جمله پرسشی به خبر
- ۱۲۷ ۴.۱.۱.۱۵- پاسخ به پرسشهای پرسشواژه دار
- ۱۲۷ ۴.۱.۱.۱۶- پاسخ به جمله پرسشی هدایت شده
- ۱۲۸ ۴.۱.۱.۱۷- جمله امری
- ۱۲۹ ۴.۱.۱.۱۸- جمله عاطفی
- ۱۳۰ ۴.۱.۱.۱۹- انواع دیگر جمله
- ۱۳۰ ۴.۱.۲- پیرو سازی
- ۱۳۱ ۴.۱.۲.۱- بند اسمی

- ۱۳۱ ۴. ۱. ۲. ۲- انواع بند اسمی
- ۱۳۱ الف) بند که ای
- ۱۳۱ ب) بند پرسشواره دار
- ۱۳۲ ج) بند موصولی
- ۱۳۲ ۴. ۱. ۲. ۳- جملات مرکب (پایه و پیرو)
- ۱۳۳ ۲. ۱. ۴- ابزار همبستگی
- ۱۳۵ ۲. ۱. ۵- جملات مرکب پیوسته و وابسته
- ۱۳۵ ۲. ۱. ۵- جملات مرکب پیوسته
- ۱۳۶ ۴. ۱. ۱. ۲- جملات مرکب پیوسته بدون علائم ربط
- ۱۳۷ ۴. ۱. ۲. ۵. ۱- رابطه ۵- مانعی
- ۱۳۷ ۴. ۱. ۲. ۵. ۲- رابطه پی کی
- ۱۳۸ ۴. ۱. ۲. ۵. ۳- رابطه ۳- رتبی
- ۱۳۸ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴- رابطه توضیحی
- ۱۳۹ ۴. ۱. ۲. ۵. ۵- رابطه مقایسه ای
- ۱۴۰ ۴. ۱. ۲. ۵. ۳- جملات مرکب پیوسته با علائم ربط
- ۱۴۰ ۴. ۱. ۲. ۵. ۱- ادات و علائم تلفیقی
- ۱۴۰ ۴. ۱. ۲. ۵. ۲- ادات و علائم رویارویی
- ۱۴۱ ۴. ۱. ۲. ۵. ۳- ادات و علائم با مفهوم افکار *nado* , *no*
- ۱۴۱ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴- ادات تنکیکی *gahda* , *gah* , *yada* , *ya*
- ۱۴۱ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴- جملات مرکب وابسته
- ۱۴۳ ۴. ۱. ۲. ۵. ۱- جملات وابسته ابتدایی
- ۱۴۴ ۴. ۱. ۲. ۵. ۲- جملات وابسته خبری
- ۱۴۵ ۴. ۱. ۲. ۵. ۳- جملات وابسته متممی
- ۱۴۶ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴- جملات وابسته تعیینی

- ۱۴۸ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴. ۵. - جملات وابسته ظرفی
- ۱۴۸ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴. ۱. - جملات وابسته طرز حرکت
- ۱۴۹ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴. ۲. - جملات وابسته کمیت
- ۱۵۰ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴. ۳. - جملات وابسته مکانی
- ۱۵۰ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴. ۴. - جملات وابسته زمانی
- ۱۵۲ ۴. ۱. ۱. ۵. ۴. ۵. - جملات وابسته مقصد
- ۱۵۲ ۴. ۱. ۱. ۵. ۴. ۶. - جملات وابسته نتیجه
- ۱۵۳ ۴. ۱. ۲. ۵. ۶. - جملات مرکب وابسته شرطی
- ۱۵۴ ۴. ۱. ۲. ۵. ۴. - جملات وابسته رویارویی
- ۱۵۵ ۴. ۲. - مباحث ساختار
- ۱۵۵ ۴. ۲. ۱. - ساختار درونی جمله
- ۱۵۵ ۴. ۲. ۱. ۱. - جمله ربطی
- ۱۵۶ ۴. ۲. ۱. ۱. ۱. - انواع فعل ربطی:
- ۱۵۷ ۴. ۲. ۱. ۱. ۱. ۱. - فعل ربطی imək
- ۱۵۷ ۴. ۲. ۱. ۱. ۱. ۲. - فعل های deyil - dögil - yox - var
- ۱۵۸ ۴. ۲. ۱. ۱. ۱. ۳. - فعل ربطی olmaq
- ۱۵۸ ۴. ۲. ۱. ۱. ۲. - ساخت جمله ربطی با متمم اسمی
- ۱۵۸ ۴. ۲. ۱. ۱. ۲. ۱. - نشانه های متمم اسمی
- ۱۵۸ ۴. ۲. ۱. ۱. ۲. ۲. - ترتیب سازه ها
- ۱۵۹ ۴. ۲. ۱. ۱. ۳. - ساختن جمله ربطی با متمم صفت
- ۱۵۹ ۴. ۲. ۱. ۱. ۳. ۱. - نشانه های متمم صفت
- ۱۵۹ ۴. ۲. ۱. ۱. ۳. ۱. - ترتیب سازه هادر جملات دارای متمم صفت
- ۱۵۹ ۴. ۲. ۱. ۱. ۴. - ساختن جمله ربطی با متمم قید
- ۱۵۹ ۴. ۲. ۱. ۱. ۴. ۱. - نشانه های متمم قید

- ۱۶۰ ۲.۴.۱.۱.۲.۴ - ترتیب سازه‌ها در جملات دارای متمم قید
- ۱۶۰ ۲.۴.۱.۲.۴ - جمله فعلی
- ۱۶۰ ۲.۴.۱.۲.۱.۱ - فعل لازم (ناگذر)
- ۱۶۱ ۲.۴.۱.۲.۱.۱.۱ - فعل لازم بی‌قاعده
- ۱۶۱ ۲.۴.۱.۲.۱.۱.۲ - فعل لازم با قاعده
- ۱۶۳ ۲.۴.۱.۲.۲.۲ - فعل متعدی (گذرا)
- ۱۶۶ ۲.۴.۱.۲.۱.۱ - فعل‌های خود گذر (خود برگرد)
- ۱۶۷ ۲.۴.۱.۲.۱ - فعلمای متعدی و لازم تقابلی
- ۱۶۸ ۲.۴.۱.۲.۱ - فعل در وجه
- ۱۶۸ ۲.۴.۱.۲.۱ - فعل‌های ساده
- ۱۷۱ ۲.۴.۱.۲.۱.۶ - اقسام مل من از حیث قانون مندی
- ۱۷۱ ۲.۴.۱.۲.۷ - فعل‌های متعدی - ای
- ۱۷۲ ۲.۴.۱.۲.۸ - فعل‌های متعدی چهار مفعول
- ۱۷۳ ۲.۴.۱.۲.۹ - فعل‌های دو سویه
- ۱۷۳ ۲.۴.۱.۲.۱۰ - فعل‌های گروهی
- ۱۷۴ ۲.۴.۱.۲.۱۱ - فعل‌های تمیزی
- ۱۷۴ ۲.۴.۲.۲ - گروه قیدی
- ۱۷۵ ۲.۴.۱.۲.۱ - اقسام قید از حیث ساختار
- ۱۷۵ ۲.۴.۱.۲.۱.۱ - قید ساده
- ۱۷۵ ۲.۴.۱.۲.۲.۲ - قید مرکب
- ۱۷۵ ۲.۴.۱.۲.۱.۱ - ساختن قید مرکب از حرف اضافه
- ۱۷۶ ۲.۴.۱.۲.۲.۲ - ساختن قید مرکب با تکرار فعل
- ۱۷۶ ۲.۴.۱.۲.۳.۲ - ساختن قید مرکب با پسوند و بن فعل
- ۱۷۶ ۲.۴.۱.۲.۴.۲ - ساختن قید مرکب با بن + میانوند + حرف اضافه

- ۱۷۶ ۵.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با فعل + حرف اضافه
- ۱۷۷ ۶.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب باین فعل + sankı
- ۱۷۷ ۷.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با مضارع التزامی
- ۱۷۷ ۸.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با ساختار امر و نهی
- ۱۷۷ ۹.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با تکرار قید ساده
- ۱۷۸ ۱۰.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با تکرار صفت
- ۱۷۸ ۱۱.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با شبه جمله
- ۱۷۸ ۱۲.۲.۱.۲.۲.۴ - ساختن قید مرکب با صفت و موصوف
- ۱۷۸ ۱۳.۲.۱.۲.۲.۴ - قید مرکب با ترکیبهای گوناگون دیگر
- ۱۷۸ ۱۴.۲.۱.۲.۲.۴ - قیدهای فارسی تبار
- ۱۷۹ ۱۵.۲.۱.۲.۲.۴ - قیدهای مازنی تبار
- ۱۷۹ ۲.۲.۲.۴ - قید گونه‌ها
- ۱۷۹ ۱.۲.۲.۲.۴ - انواع قید گونه
- ۱۷۹ ۱.۱.۲.۲.۲.۴ - قید مختص
- ۱۷۹ ۲.۱.۲.۲.۲.۴ - قید مشترک
- ۱۸۱ ۴.۲.۲.۲.۱.۳ - قید به شکل گروه حرف اضافه
- ۱۸۲ ۲.۲.۲.۲.۴ - جایگاه قید گونه
- ۱۸۳ ۳.۲.۲.۲.۴ - اختیاری یا اجباری بودن قید گونه‌ها
- ۱۸۳ ۳.۲.۴ - صفت
- ۱۸۳ ۱.۳.۲.۴ - صفات ساده
- ۱۸۳ ۲.۳.۲.۴ - صفت پیوندی (سازه ای)
- ۱۸۴ ۳.۳.۲.۴ - ترکیبات وصفی
- ۱۸۶ ۴.۳.۲.۴ - صفات تأکیدی
- ۱۸۸ ۵.۳.۲.۴ - صفات وابسته پذیر

- ۱۸۸ ۴.۲.۵.۱ - صفت دارای مفعول مستقیم
- ۱۸۸ ۴.۲.۳.۵.۲ - صفت دارای مفعول غیر مستقیم
- ۱۸۹ ۴.۲.۳.۶ - توصیف صفت با قید گونه‌ها
- ۱۸۹ ۴.۲.۳.۶.۱ - توصیف صفت با قید
- ۱۸۹ ۴.۲.۳.۷ - ترتیب صفات، وابسته‌ها و قید گونه‌ها
- ۱۹۰ ۴.۳.۸ - ترتیب تقریبی قیدها و توصیف کننده‌های آنها
- ۱۹۰ ۴.۲.۴ - سرره حرف اضافه
- ۱۹۰ ۴.۲.۴.۱ - سرره، صوری گروه حرف اضافه
- ۱۹۱ ۴.۲.۴.۲ - رشت‌های گروه حرف اضافه
- ۱۹۱ ۴.۲.۴.۱ - حرف اضافه با ون وابسته
- ۱۹۱ ۴.۲.۴.۲ - حروف اضافه وابسته‌ای
- ۱۹۱ ۴.۲.۴.۳ - گروه حرف اضافه
- ۱۹۱ ۴.۲.۵ - گروه اسم
- ۱۹۱ ۴.۲.۵.۱ - توصیف صوری گروه اسم
- ۱۹۲ ۴.۲.۵.۲ - توصیف کننده‌های گروه اسم
- ۱۹۲ ۴.۲.۵.۳ - تغییر مقوله دستوری صفت
- ۱۹۲ ۴.۲.۵.۴ - بند موصولی
- ۱۹۳ ۴.۲.۵.۵ - صفت ملکی در گروه اسم
- ۱۹۳ ۴.۲.۵.۶ - صفت ملکی همراه با اسم و مضاف الیه
- ۱۹۳ ۴.۲.۵.۷ - حرف تعریف
- ۱۹۴ ۴.۲.۵.۸ - ساخت‌های تفضیلی و عالی
- ۱۹۴ ۴.۲.۵.۱۸ - صفت برتر (تفضیلی)
- ۱۹۴ ۴.۲.۵.۲۸ - صفت ترین (عالی)
- ۱۹۵ ۴.۲.۵.۹ - ترکیبات اضافی

- ۲۰۳ ۴.۲.۵.۱۰ - توصیف اسم با چند صفت
- ۲۰۴ ۴.۲.۵.۱۱ - توصیف اسم با چند بند موصولی
- ۲۰۴ ۴.۲.۵.۱۲ - توصیف اسم با صفت ملکی
- ۲۰۵ ۴.۲.۵.۱۳ - توصیف اسم با اجتماع سور و عدد
- ۲۰۵ ۴.۳ - منفی سازی
- ۲۰۵ ۴.۳.۱ - افعال منفی
- ۲۰۵ ۴.۳.۱.۱ - فعل نفی
- ۲۰۶ ۴.۳.۱.۲ - حل نه
- ۲۰۶ ۴.۳.۲ - منفی سازی در جمله امریه
- ۲۰۷ ۴.۳.۳ - منفی سازی مفعول
- ۲۰۷ ۴.۳.۴ - منفی سازی در ساختار همایه
- ۲۰۸ ۴.۳.۵ - منفی سازی در جمله امریه و یرو
- ۲۰۸ ۴.۴ - ضمیر گذاری
- ۲۰۹ ۴.۴.۱ - اقسام ضمیر
- ۲۰۹ ۴.۴.۱.۱ - گروه اول - ضمایر شخصی
- ۲۰۹ ۴.۴.۱.۱.۱ - ضمیر شخصی جدا:
- ۲۰۹ ۴.۴.۱.۱.۲ - ضمیر شخصی پیوسته
- ۲۱۰ ۴.۴.۱.۲ - ضمیر مالکیت
- ۲۱۳ ۴.۴.۱.۳ - گروه دوم - ضمیر مشترک
- ۲۱۳ ۴.۴.۱.۴ - گروه سوم - ضمیر اشاره
- ۲۱۴ ۴.۴.۱.۵ - گروه چهارم - ضمیر پرسشی
- ۲۱۴ ۴.۴.۱.۶ - گروه پنجم - ضمیر تعجبی
- ۲۱۵ ۴.۴.۱.۷ - گروه ششم - ضمیر مبهم
- ۲۱۵ ۴.۴.۱.۸ - گروه هفتم - ضمیر اشتهالی

- ۲۱۶ ۲.۴.۴ - نقش‌های ضمائر
- ۲۱۸ ۳.۴.۴ - محدوده ضمیر گذاری
- ۲۱۸ ۱.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در بند
- ۲۱۸ ۲.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در بندهای همپایه
- ۲۱۸ ۳.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در بندهای پایه و پیرو
- ۲۱۸ ۱.۳.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در حالت تقدم بند پایه بر پیرو
- ۲۱۹ ۳.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در حالت تقدم بند پیرو بر پایه
- ۲۱۹ ۴.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در بندهای پیرو متوالی
- ۲۱۹ ۵.۳.۴.۴ - ضمیر گذاری در جمله‌های مستقل متوالی
- ۲۲۰ ۴.۴.۴ - ضمائر انعکاسی
- ۲۲۰ ۱.۴.۴.۴ - جایگاه ضمیر انعکاسی
- ۲۲۰ ۲.۴.۴.۴ - روابط مرجع و ضمیر انعکاسی
- ۲۲۰ ۱.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی مفعول مستقیم
- ۲۲۱ ۲.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی توصیف کننده مفعول مستقیم
- ۲۲۱ ۳.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی مفعول غیر مستقیم (با حرف اضافه)
- ۲۲۱ ۴.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی توصیف کننده مفعول مستقیم
- ۲۲۱ ۵.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی متمم فعل ربطی
- ۲۲۱ ۶.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی توصیف کننده متمم فعل ربطی
- ۲۲۲ ۷.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی مفعول صفت
- ۲۲۲ ۸.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی توصیف کننده مفعول صفت
- ۲۲۲ ۹.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی توصیف کننده کشگر فعل مجهول
- ۲۲۲ ۱۰.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی متمم گروه حرف اضافه
- ۲۲۲ ۱۱.۲.۴.۴.۴ - مرجع فاعل / ضمیر انعکاسی توصیف کننده گروه دیگر حرف اضافه
- ۲۲۲ ۱۲.۲.۴.۴.۴ - مرجع مفعول مستقیم / ضمیر انعکاسی توصیف کننده فاعل

- ۲۲۳ - مرجع مفعول مستقیم / ضمیر انعکاسی مفعول غیر مستقیم (با حرف اضافه)
- ۲۲۳ - مرجع مفعول مستقیم / ضمیر انعکاسی توصیف کننده مفعول غیر مستقیم
- ۲۲۳ - مرجع مفعول مستقیم / ضمیر انعکاسی متمم گروه حرف اضافه ای
- ۲۲۳ - مرجع مفعول مستقیم / ضمیر انعکاسی توصیف کننده گروه حرف اضافه ای
- ۲۲۳ - نقش های ضمیر انعکاسی در بند اسمی
- ۲۲۴ - مالکیت
- ۲۲۴ - ۱.۱.۴ اقسام مالکیت
- ۲۲۴ - ۱.۱.۵.۴ با اضافه کردن پسوندهای -li, -lu, -lū و -
- ۲۲۴ - ۱.۱.۵.۴ - بهررت ضمیر ملکی
- ۲۲۴ - ۳.۱.۵.۴ با اضافه کردن پسوندهای -nin یا -in
- ۲۲۵ - ۲.۵.۴ بیان مالکیت در جمله
- ۲۲۵ - ۶.۴ ساخت تأکیدی
- ۲۲۵ - ۱.۶.۴ تأکید در جمله
- ۲۲۶ - ۲.۶.۴ تأکید در سازه
- ۲۲۶ - ۱.۲.۶.۴ تأکید تقابل و غیر تقابل دهنده در سازه
- ۲۲۷ - ۳.۶.۴ عناصر پذیرای تکیه تأکیدی
- ۲۲۷ - ۴.۶.۴ وجه تأکیدی فعل
- ۲۲۸ - ۷.۴ برجسته سازی
- ۲۲۹ - ۱.۷.۴ جایجایی
- ۲۲۹ - ۱.۱.۷.۴ جایجایی عناصر موکد
- ۲۲۹ - ۱.۱.۷.۴ جایگاه آغازین
- ۲۳۰ - ۲.۱.۷.۴ عناصر قابل جایجایی
- ۲۳۱ - ۳.۱.۷.۴ اسنادی شدگی
- ۲۳۱ - ۱.۳.۱.۷.۴ تعریف اسنادی شدگی

۲۳۱	۴.۷.۱.۳.۲ - اسنادی شدگی ضمیر گذار
۲۳۲	۴.۷.۱.۴ - جایگاه آغازین جمله
۲۳۳	۴.۷.۱.۴.۱ - عناصر انتقالی به جایگاه آغازین جمله
۲۳۳	۴.۷.۱.۵ - جابه جایی سازه های بلند
۲۳۳	۴.۷.۱.۶ - جابجایی مفعول مستقیم و غیر مستقیم
۲۳۴	۴.۷.۱.۷ - جابجایی گروه قید
۲۳۴	۴.۷.۱.۸ - دیگر قواعد جابجایی
۲۳۴	۴.۷.۱.۸.۱ - سازه آمیزی
۲۳۵	۴.۷.۱.۸.۱.۱ - فرا گذر
۲۳۵	۴.۷.۱.۸.۳ - مبتدا بدگ فعل ..
۲۳۶	۴.۸ - شبه جمله
۲۳۶	۴.۸.۱ - تعریف شبه جمله
۲۳۷	۴.۸.۲ - اقسام شبه جمله
۲۳۸	۴.۸.۳ - اقسام شبه جمله از حیث پیام و ...
۲۳۹	فصل پنجم: نتیجه گیری
۲۴۵	ضمیمه
۲۴۶	کتابنامه
۲۵۲	اصطلاحات
۲۸۸	چکیده انگلیسی

پیشگفتار

رده‌شناسی^۱ مطالعه‌ی استقرایی جهانی‌های زبان است که با بررسی زبان‌هایی که هر کدام نماینده یک مجموعه زبانند انجام می‌شود، یکی از راههای نشان دادن گرایش‌های غالب در زبانها استفاده از سلسله مراتب رده‌شناسی است. سلسله مراتب رده‌شناسی در چهار دهه اخیر، یعنی از ۱۹۶۰ تاکنون، بسیار مورد توجه قرار گرفته و حوزه‌های زبان متفاوت را تحت پوشش قرار داده است. اما دو حوزه‌ای که بیشتر مورد توجه بوده حوزه آوایی و حوزه نحو است. رده‌شناسی آرایش واژه‌ها^۲ بیش از سه دهه نیست که محور توجه رده‌شناسان دنیا قرار گرفته و در این مدت کوتاه، کارهای فراوانی در این زمینه ارائه شده است.

اصطلاح «رده‌شناسی» برای اولین بار در سال ۱۹۰۱ در زبان‌شناسی به کار گرفته شد. گرچه از زمان به کارگیری این اصطلاح در زبان‌شناسی زمان زیادی نمی‌گذرد، اما سابقه مطالعات و مقایسه‌های بین زبانی که پایه رده‌شناسی را تشکیل می‌دهد، بسیار بیش از این است و در واقع به قرن هفدهم میلادی می‌رسد. رده‌شناسی در زبان‌شناسی، اول بار در قالب طبقه‌بندی زبانهای مختلف دنیا بر پایه ویژگیهای ساختاری آنها نمود پیدا کرد. این گونه مطالعات که از قرن نوزدهم آغاز شد، با آرای افرادی چون فردریک ون شلیگل^۳، آگوست ون شلیگل^۴، ویلهلم ون همبولت^۵، فرانتس بوب^۶، آگوست شلايخر^۷، هیمن اشتین هال^۸، مکس مولر^۹ و بسیاری دیگر، رشد و گسترش

^۱-typology

^۲-linguistic universal

^۳-word order

^۴- cross-linguistic comparison

^۵-Friedrich von Schlegel

^۶-August von Schlegel

^۷-Wilhem von Hombolt

^۸-Frantz Boop

^۹- August Schlikher

پیدا کرد.

ظهور مکتب ساختگرایی تأثیر مهمی بر رده‌شناسی ساختوازی داشت. پذیرش این فرض که زبانها دارای یک ساخت همزمانی هستند، بررسی بخشهای مختلف زبان را بطور جداگانه ممکن کرد و طبقه‌بندیهای جدیدی از زبانها توسط افرادی چون ساپیر^۳ ارائه شد. در طبقه‌بندی جدید نه تنها ساختار ساختوازی زبانها بطور کلی، بلکه ساختهای خاص و اجزای درونی زبانها به عنوان متغیرهایی که زبانها بر اساس آنها طبقه‌بندی می‌شدند، مد نظر قرار گرفتند.

اما تغییر اساسی در مطالعات رده‌شناسی با مقاله ژوزف هارولد گرینبرگ^۴ [۸:۲۴] تحت عنوان «برخی همگانی‌های دستوری با تأکید بر آرایش عناصر معنادار» ایجاد شد. وی در این مقاله چهل و پنج همگانی‌زبانی را بر اساس یک پیکره سی‌زبانانه ارائه کرد که بیست و هشت مورد را این همگانی‌ها مربوط به آرایش واژه‌ها در زبانهای مختلف بود. بدین ترتیب، باب جدیدی در رده‌شناسی با عنوان رده‌شناسی آرایش واژه‌ها گشوده شد.

مهم‌ترین هدف یادگیری و آموزش رده‌شناسی دادن تجربیاتی به پژوهشگر یا دانشجو است، زمانی که وی با زبانی نا آشنا که اغلب با زبان بی‌بی او متفاوت است، روبرو می‌شود. این تجربیات، دانشجو یا زبان‌آموز را در معرکه ادعاهای واقعی قرار می‌دهد و او را از گوناگونی زبانها آگاه می‌سازد و باعث می‌شود تا او از دیگر فرهنگ‌ها و زبانها درک بهتری داشته باشد.

زبان امروزی آذربایجان که در گروه‌بندی زبانها و کتب دایرالمعارف از آن به اختلاف به نام آذربایجانی، آذری و ترکی آذری نام می‌برند به زبانی اطلاق می‌شود

^۱ - Himan schtin Haul

^۲ - Max Muller

^۳ - Sapir

^۴ - Joseph Harold Greenberg

که امروزه اکثریت ساکنان محدوده‌ای که از نظر جغرافیایی نام آذربایجان بر خود دارد، بطور عموم و نیز اقوام، عشایر و واحدهای پراکنده‌ای به فواصل دور و نزدیک از این خطه جغرافیایی به آن تکلم می‌کنند. زبان کنونی آذربایجان، از نظر منشاء و پیوستگی تاریخی، از زبانهای منشعب از شاخه ترکی زبانهای آلتائی^۱ است که موطن ادبی آن در ادوار تاریخی، نخست جلگه‌های وسیع آسیای مرکزی و سواحل ینی-سئ بوده و بعداً در طول اعصار و قرون گسترش یافته است.

از ویژگی‌های مهمی که در زبانهای ترکی می‌توان به جنبه التصاقی یا پیوندی^۲ بودن آنها، تنوعی منافی پیوندها، هماهنگی گروهی واکه‌ها، کوتاهی واکه‌ها، نبودن علامت جنس و تنوع افعال اشاره کرد.

یکی از ویژگیهای اصلی دستور زبان از دیدگاه رده‌شناسی توصیفی بودن آن است، یعنی توصیف واقعیات زبانی آنچنان که وجود دارند. این کتاب نیز در محدوده مطالعات همزمانی به توصیف ویژگی‌های زبانی رده‌شناختی نحو ترکی می‌پردازد و از آنجا که در مطالعات رده‌شناختی اطلاعات بسیار محدود و بسیار اندکی در خصوص ویژگیهای زبان ترکی موجود است، کتاب نخستین پژوهشی است که ساخت نحوی این زبان را از دیدگاه رده‌شناسی بررسی می‌کند. طبق نظر برنارد کمری^۳ [۴۶: ۱۴] هدف از تدوین دستورها از دیدگاه رده‌شناسی فراهم کردن داده‌های واحد و نظام‌مند برای محققان زبان‌شناسان نظری و پژوهشگران رده‌شناسی است. در این کتاب سعی شده است که جایگاه زبان ترکی در تقسیم‌بندی زبان‌ها مشخص شده و پارامترهای عمده آرایش جمله و پارامترهای فرعی آن توصیف شود. در تدوین این کتاب از شیوه و روش تحلیلی - توصیفی استفاده شده است و مراجعه به کتابخانه و استفاده از کتب، دایره المعارف‌ها، مجلات، روزنامه‌ها، پایان‌نامه‌ها و

1- Altaic

2- agglutinative

3- Bernard Comrie

مقاله‌ها و متون نوشتاری سبک رسمی معاصر، از قبیل متون ادبی، تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و هنری یکصد سال اخیر زبان و ادبیات ترکی به عنوان منبع اطلاعاتی مورد نظر بوده است. در ضمن از شبکه جهانی اینترنت در کسب اطلاعات مرتبط با موضوع و مراجعه حضوری به دانشگاه خزر^۱ باکو و پرسشنامه برنارد کمبری [۱۴: ۲۶] از دیگر منابع و روشهای کسب اطلاعات بوده است. هدف از نگارش دستور زبان ترکی از دیدگاه رده‌شناسی فراهم کردن داده‌های واحد و نظام مند برای محققان و پژوهشگران است. این داده‌ها باعث می‌شوند که زبان شناسان و رده‌شناسان زبان از اطلاعات یکسانی بهره ببرند. این دستور، زبان ترکی را از دیدگاه پارامترهای آرایش عمده جمله، مانند آرایش بدایلی و آرایش گروه‌های اسمی، گروه اضافه، گروه صفتی و همچنین آرایش پارامترهای نحوی جمله بررسی کرده، جایگاه سازه‌های جمله را در حالت‌های مختلف از جمله حملات خبری، امری و سئوالی و همچنین، در حالت‌های تأکید و برجسته‌سازی مورد توجه قرار می‌دهد و امکان تطبیق و مقایسه آنرا با دیگر زبانها از جمله زبان فارسی فراهم می‌آورد. مشخص نمودن جهانی‌های ترکی و پارامترهای انتخابی از اهداف دیگر این کتاب است. کتاب حاضر می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران، محققان زبان شناسی، رده شناسان، دانشجویان زبان شناسی و زبانهای خارجی، مدارس یا موسسات آموزشی زبان ترکی، مترجمان، مترجمان کتب و تربیت، دانشگاهها و تمامی علاقمندان به زبان و زبان شناسی قرار گیرد. آنچه در این کتاب به آن پرداخته می‌شود توصیفی است رده‌شناختی از ساختار نحوی زبان ترکی که مشتمل بر ۵ فصل مجزاست و شامل موارد زیر می‌باشد.

فصل اول به مبانی نظری تحقیق می‌پردازد. فصل دوم با آرای و نظریه‌های محققان و زبان شناسان رده شناسی سرو کار دارد. فصل سوم پیشینه تاریخی و توصیفی و منشاء زبان ترکی را بررسی می‌کند. فصل چهارم ساختار نحوی و آرایش جمله زبان ترکی

را توصیف می‌کند. فصل پنجم به جمع‌بندی، تحلیل و نتیجه‌گیری اجمالی این مجموعه می‌پردازد و در پایان کتابنامه و واژه‌نامه ارائه می‌گردد.

۱. ۸- کلید واژه‌ها:

الف) رده‌شناسی: رده‌شناسی زبان نوعی رده‌بندی است که زبانها را بر اساس مشخصه‌های آنها طبقه‌بندی می‌کند. اساس رده‌شناسی زبان بر این فرضیه است که تفاوت‌های بین زبانها تصادفی نیست، بلکه زبان‌ها در میان آن دسته ویژگیهای زبان که از لحاظ نوع، تفاوت‌های تغییرناپذیری دارند، روابط مختلفی را از خود نشان می‌دهند. داده‌های بدست آمده از مطالعات رده‌شناختی زبان، حد و مرزهای گونه‌شناسی زبان‌ها را نشان می‌دهد و به این ترتیب گزارش‌هایی را در باره طبیعت زبان به دست می‌دهد.

ب) جهانیهای زبان: جهانیهای زبان، آنهایی است که در تمامی زبانهای بشری و در مورد همه زبانهای طبیعی صدق می‌کنند. در واقع ویژگیها و خصوصیات مشترک بین زبانها را جهانیهای زبان می‌نامند که به جهانهای بنیادی و صوری^۱ تقسیم‌بندی می‌شود. جهانیهای صوری به ساختار و شکل، و جهانیهای بنیادی به محتوای آن چه بین همه زبان‌ها مشترک است اطلاق می‌شود. بنابراین، مفاهیمی از بخش واج‌شناسی همچون مفهوم واج و اکاداری و در بخش نحو مفاهیمی نظیر گرامر اسمی و تکواژ پرشی‌ساز، و مفاهیم معنایی مانند مذکر، اسم ذات و غیره، از جهانیهای بنیادی هستند، در حالیکه که قواعد گشتاری در زمره جهانیهای صوری قلمداد می‌شوند و وظیفه دستور همگانی عبارت است از مطالعه جهانیهای زبان، یعنی آن اصولی که تنوع زبان‌های بشری را مشخص و معین می‌کند.

ج) آرایش جمله: توالی‌های مختلف سه سازه‌ی اصلی و عمده جمله، یعنی

فاعل (S)، مفعول (O) و فعل (V) رده‌های مختلف و شش گانه ای را بوجود می‌آورند که از لحاظ بسامد معمول‌ترین تا نادرترین آنها به ترتیب زیر هستند.

SOV>SVO>VSO>VOS>OVS>OSV

(د) **ساختار نحوی**^۱: نظام پیوستار خطی بر روی یک محور زنجیری است که روابط کلمات را نسبت به هم از لحاظ دستوری بررسی می‌کند و در مورد ساختمان دستوری، زبان را در قالب جمله، بند یا گروه بحث می‌کند.

(ذ) **همپایی**^۲: همپایی عبارتست از اینکه دو یا چند جمله واره یا کلمه یا گروه را در یک وظیفه یا شغل در برری شریک و همسان ساختن، یعنی اگر کلمه یا گروهی فاعل باشد همپایه از نیز فاعل را اگر مفعول باشد، همپایه‌اش نیز مفعول است.

(ر) **برجسته سازی**^۳: انتقال عناصر سازه‌های جمله به جایگاه آغازین جمله را برجسته سازی گویند که اصولاً برای تأکید انجام می‌گیرد.

(م) **جابجایی**^۴: تغییر جایگاه سازه‌های جمله از زمان را جابجایی گویند که عمدتاً این کار برای اهداف تأکید یا برجسته سازی انجام می‌گیرد.

(ن) **منفی سازی**: منفی سازی عبارتست از اضافه نمودن یا حذف کردن یا گروه به جمله جهت ایجاد تقابل یا تضاد معنایی با معنای اولیه جمله یا گروه که اصولاً در منفی سازی جملات وند منفی ساز به فعل اضافه شده و در گروههای اسمی و صیغی سازها به اسم یا سازه مورد نظر ملحق می‌شود.

(و) **ضمیر گذاری**^۵: استفاده از ضمیری که به تنهایی فاقد مصداق و معنی بوده و مصداق و معنی آن وابسته به گروه اسم قبل یا بعد از خود باشد، را ضمیر گذاری

^۱ - structural grammar

^۲ - coordination

^۳ - topicalization

^۴ - movement

^۵ anaphora

نامند.

۵) پارامتر: هر نوع ویژگی که در رده شناسی مطرح می‌شود با یک پارامتر معین می‌شود.

۶) زبان ترکی: زبانی است از شاخه زبان‌های اورال آلتائی و از گروه زبان‌های التائی یا پیوندی.

www.ketab.ir